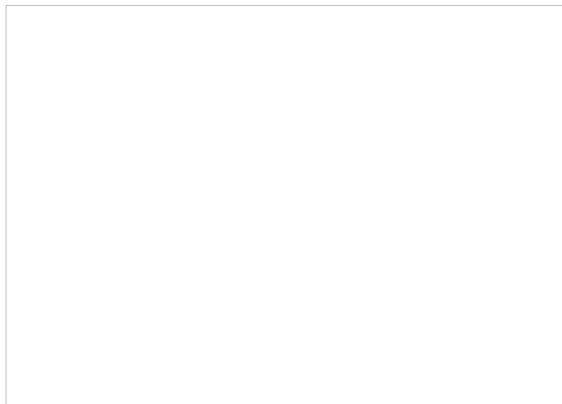

Gurbanlygyň hökümi we edepleri.

Allaha hamd, Pygamberimiz Muhammede, ähli-beýtine, sahabalaryna we onuň ýoluna boýun bolanlara salat we salam bolsun.

Gurban baýram günü we gurbanlyk günlerinde, Allah Tagala ýakynlaşmak üçin kesilen düye, sygyr, goýun we geçä arapça Udhıýe/Gurbanlyk diýilýär.

Udhıýe (gurbanlyk): Kitap, Sünnet we ijma bilen sabit bolup, Yslamyň iñ uly şygarlaryndan biridir.

Allah Tagala aýatda şeýle diýendir: “**Robbiň üçin namaz kyl we gurban kes (damak çal)**”¹

Sahyh rowayatda: “**Pygamberimiz sallallahu aleýhi we sellem iki sany gara menekli ak goçy gurbanlyk etdi. Olary bismilläh we tekbir aýdyp, aýagy bilen gapdalyna basyp öz eli bilen damagyny çaldy.**”²

1-Gurban kesmegiň hökümi:

Güýji ýetyän her bir musulmana gurbanlyk kesmek wäjipdir.

Pygamberimiz sallallahu aleýhi we sellem şeýle diýendir: “**Ýagdaýy bolup gurbanlyk kesmeýän kişi, biziň namaz okaýan ýerimize ýakynlaşmasyn (gelmesin).**”³

El-Wäkyät atly eserde şeýle diýilendir: **On dirhem berip gurbanlyk mal satyn almak, müň dirhemi sadaka bermekden has haýyrlydyr (sogaplydyr). Çünkü (gurban baýramynda) gan akydyp amala aşyrylan ybadat, sadaka bermek bilen ýeri doldurulmaz.**⁴

Gurban kesmegiň ýerine et satyn almak ýa-da gurbanlyk malynyň bahasyndan has köp pulyň sadaka berilmegi, gurbanlygyň ýerini tutmaz we gurbanlyk hasaplanmaz.

2-Gurbanlyk ediljek malda bolmaly şertler:

1-Gurbanlyk ediljek mallar şerigatyň rugsat beren jynsyndan bolmaly. Olar düye we sygyr jynsyndan uly baş mallar we dowar jynsyndan goýun we geçi ýaly ownuk baş mallardyr.

2-Gurbanlyk ediljek mallary şerigatyň goýan ýaşlaryny dolduran bolmaly.

Gurbanlyk mallaryň ýaşlary:

Düye baş (5) ýaş,

Sygyr iki (2) ýaş,

Geçi bir (1) ýaş,

Goýun alty (6) aý.

3-Gurbanlyk ediljek malda aşakdaky kemçilikden biri tapylsa, ondan gurbanlyk bolmaz.

Bu nogsanlar dörttdir:

1-Kör,

2-Hassa,

3-Agsak,

4-Süñkleri görünjek derejede hor.

4-Gurbanlygyň şerigatyň goýan wagtlarynda kesilmegi.

Gurban kesmeginiň wagty bayram namazyndan soňra başlayar. Teşrik gününiň soňky günü bayramyň dördüncü günü, gün batýança dowam edýär.

Bellik: Türkmenistanda köp ýerlerde gurban bayramyň ilkinji günü, bayram namazy kylynmadan öñ, gün dogandan gurban kesilýär. Baýram namazy kylynmadan kesilen mallar yslamda gurbanlyk hasap edilmez we oña gurbanlyk sogaby ýokdur. Ol diňe eti iýmek üçin kesilen mal ýalydyr.

Pygamberimiz sallallahu aleýhi we sellem bu barada şeýle diýendir: “**Kim gurbanlygy (baýram) namazdan öñ kesse, onuň kesen maly diňe maşgalasyna iýmek üçin (kesilen etden) ybarattdyr, gurbanlyk bilen baglaşsygy ýokdur.**”⁵

3-Gurbanlyk edilmegi Mekruh bolan mallar:

-Gulagy we şahynyň ýarysy ýa-da ýarysyndan köprägi kesik bolan mallar.

-Gulagy öñ ýa-da arka tarapyndan inine ýa-da boýuna ýyrtylan mallar.

-Guýrugynyň ýarysy ýa-da ýarysyndan köprägi kesik bolan mallar.

-Zekeri (jynsy organy) kesilen ýa-da başga bir sebäpden ýok bolan mallar.

-Käbir dişleri dökülen mallar.

4-Gurbanlyk mallaryň iň sogaplysy:

Gurbanlyk mallaryň içinde iň sogaplysy düye soňra sygyr soňra goýun soňra geçi soňra düýaniň ýedi-de biri soňra sygyryň ýedi-de biridir.

Sypat taýdan iň sogaplysy semiz, agzalary we görnüşi nogsansyz, aýypsyz bolanydyr.

5-Bir gurbanlyk mal näçe kişä ýetyär:

Ownuk başly mallardan birini gurbanlyk etmek, bir kişä we onuň maşgalasyna ýeterlidir.

Uly mallaryň ýedi-de biri, bir kişä we onuň maşgalasyna ýeterlidir. Pygamberimiz sallallahu aleýhi we sellemiň sünnetinde hojalygyň sanlary köp bolsada, bir hojalyga bir gurbanlyk ýeterlikdir.

Bellik: Düye we sygyr ýaly mallarda ýedi kişeli şärik bolsa bolýar. Ýediden köp bolsa, bolmaýar. Ýediden az bolup, paylaşsalar bolýar. Emma ýedi kişiniň hemmesiniň niýeti Allahyň razylygy üçin gurbanlyk kesmek bolmaly. Altysy gurbanlyk üçin bolup, biri ýöne et üçin kesse bolýan däldir.

Jabir radiallahu anhyň rowaýatynda: “**Pygamber aleýhis salam bilen bilelikde Hudeýbiýede bir düýä ýedi kişi we bir sygyra ýedi kişi (şärik bolup) gurbanlyk etdik.**”⁶

6-Gurbanlygyň etini näme etmeli:

Gurbanlyk kesen kişiniň etden özi üçin aýyrmagy, sowgat etmegini we sadaka bermegi rugsattdyr.

Allah Tagala aýatda: “**Olardan hem özüňiz iyiň we eklenji peslere, garyplara iýdiriň.**”⁷

Pygamberimiz sallallahu aleýhi we sellem gurbanlyk barada: “**Iyiň, iýdiriň we özüňiz üçin alyp goýuň.**”⁸

Başga hadysda: “**Özüňiz iyiň, alyp goýuň we sadaka beriň.**”⁹

Gurbanlyk etiniň näçe böleginiň sadaka ýa-da sowgat edilip, näçe böleginiň gurban keseniň özi üçin alynjagy barada çäklendirme ýokdur. Mynasyp bolany üçde biriniň iýilmegi, üçde biriniň sowgat edilmegi, üçde biriniň sadaka edilmegidir.

Gurbanlygyň etini, derisini ýa-da başga agzasyny satmak ýa-da damak çalan kişi üçin töleg köküminde bermek bolýan

däldir.

7-Gurbanlyk kesjek kişiniň etmeli däl zatlary:

Gurbanlyk kesjek kişi Zilhijje aýynyň başlamagy bilen gurbanlyk kesyänçä, dyrnaklaryny, saçlaryny we bedeniniň başga ýerlerinden tüylerini kesmegi bolýan däldir.

Pygamberimiz sallallahu aleýhi we sellem şeýle diýendir: “**Sizden biri gurbanlyk kesmäge niýet etse, Zilhijje aýy göründenen (Zilhijje aýy girenden) saçlaryny we dyrnaklaryny almasyn.**” (Gurban kesyänçä dyrnaklaryndan we saçlaryndan kesmesin) ¹⁰

8-Damak çalmagyň şertleri:

1-Damak çaljak kişi akyllı we mümeýýiz (diýeniňe düşünýän) bolmaly. Däliniň, serhoşyň we mümeýýiz bolmaýan çaganyň kesen maly halal däldir.

2-Damak çaljak kişi musulman ýa-da ähli-kitap (ýahudi ýa-da hristian) bolmalydyr.

Bellik: Ähli-Kitapdan başgalaryň Müşrikleriň, Mürtedleriň kesen mallary halal däldir.

3-Allah Tagala üçin damak çalymalydyr. Allahdan başga zatlaryň öwliyäň, gabryyň ýoluna diýilmeli däldir.

4-Gurbanlyk mal diňe Allahyň ady bilen kesilmelidir.

5-Damak çalynanda Allahyň adyny zikr edip, bismilläh diýilmelidir.

Çünki Allah Tagala aýatda: “**(Kesilende) Allahyň ady zikr edilmedik (mallardan) iýmäň! Çünkü ol fyskdyr.**” ¹¹

6-Damak çalynanda demir, daş we aýna ýaly zatlaryň jynsyndan bolan, gan akytjak kesiji we ýiti esbap ullanmalydyr. (Mysal: Pyçak)

7-Damak çalynanda gan akytmaly.

Gan akytmak boýundaky iki sany jan damary kesmek bilen mümkün bolar.

9-Damak çalmagyň edebi:

1-Janlyny keseňde kybla bakmaly.

2-Keseňde gowy edip kesmeli.

-Pygamberimiz sallallahu aleýhi we sellem: “**Allah her zady gowy etmegini buýrandyr. Öldürseňiz güzel şekilde öldürüň, damak çalañyzda gowy çalyň. Sizden biri pyçagyny ýiteltsin, janlyny rahatlatsyn (kösemesin).**” ¹²

3-Düýäni dik duruzyp çep aýagyny baglamaly, beýleki mallary çep tarapyna ýatyryp kesilmeli. Janlyny saklamak üçin aýagyň bilen boýnuna basmak sünnetdir. Janlynyň üstünde oturmak we aýaklaryny daňmagyň sünnetde asly ýokdur.

4-Iki jan damary bilen howa ýoly we bogazy kesilmelidir.

5-Pyçak yitilenende janlydan gizlenmeli.

6-Damak çalnanda Bismillähden soňra Allahu ekber diýip, tekbir hem aýdylmaly.

7-Kesilenden soňra:

Allahumme minke we leke Allahumme tekobbel minniý. Terjimesi: Allahym sendendir we saňadır. Allahym menden kabul et, diýilmelidir.

10-Damak çalmagyň haram we mekruhlary:

1-Kütek pyçak ullanmak.

2-Damak çalynanda dyrnak, diş we süñkden ýasalan gurallar ullanmak. (Mysal üçin ýyrttyjy haýwan dyrnagy ýa-da dişi)

3-Pyçagy janlynyň gözünüň öñünde ýitilemek.

4-Janlyny başga malyň öñünde kesmek.

5-Damak çalynanda malyň jany doly çykmana, boýunun döwmek, derisini ýüzmek ýa-da agzalaryny kesmek ýaly janla ezyet berjek zatlary etmek.

Allaha hamd, Pygamberimiz Muhammede, ähli-beýtine, sahabalaryna we onuň ýoluna boýun bolanlara salat we salar bolsun.

1-Kewser, 108/2.

2-Buhari we Muslim.

3-Ahmed, Ibn Mäje.

4-el-Fikhu'l-Hanefiyýu we Edilletuhu, Es'ad Muhammed Said es-Sagyrji.

5-Buhari, Muslim.

6-Muslim, Ebu Dawud, Tirmizi.

7-Haj, 22/28.

8-Buhari.

9-Muslim.

10-Muslim.

11-Enam, 6/121.

12-Muslim.